

V zadnji številki, za katero je uvodnik napisal Jure Volčjak in ga posvetil letu okroglih obletnic, lahko kot v vseh številkah doslej prebiramo o zelo različnih temah od prazgodovine do sodobnosti. Matija Turk v prvem prispevku predstavlja mezolitik ali srednjo kameno dobo na Slovenskem, nekaj tisočletij dolgo arheološko obdobje, ki se konča s pojavom pridelovalnega gospodarstva in z njim povezane stalne naselitve. O poznoantični elitni vojaški opremi iz Karnija piše Veronika Pflaum. Pred dobrim desetletjem sta bila v Kranju odkrita skoraj v celoti ohranjena železna lamelna oklepa iz druge polovice 6. stoletja. Gre za izjemni najdbi vsaj evropskega pomena, ki sta na ogled v Gorenjskem muzeju. Srednjeveško obdobje je zastopano s prispevkom Martina Beleta o Nikolaju Lemberškem in njegovih dogodivščinah. Avtor poudarja, da so se srednjeveški ljudje znali dobro zabavati, pa tudi neuki niso bili. Lemberški se je poleg drugih plemičev s slovenskega ozemlja znašel v pesnitvi minnesängerja Ulrika Liechtensteinskega iz 13. stoletja, ki ga je po enem od legendarnih viteзов Okrogle mize poimenoval kar štajerski Tristan. O deželno knežji upravi na Kranjskem v poznem srednjem veku govori prispevek mladega doktorja zgodovine Jerneja Kotarja. V njeni ureditvi so se odražale v prvi vrsti posledice menjav vladajočih dinastij in posameznih deželnih knezov. Poznosrednjeveški red pa je kršil »uporni sokol« Andrej Baumkircher iz 15. stoletja, ki ga dobro pozna tudi ljudsko izročilo. Njegov vzpon in zaton opisuje soimenjak Andrej Nared. Zgodba upornega viteza, neke vrste plemenitega razbojnika Andreja, se navezuje na tisto Erazma Jamskega (Predjamskega), ki je bila v reviji SLO predstavljena pred dvema letoma.

Zgodnji novi vek je v tokratni številki revije zastopan s prispevkom dveh avtorjev, Dejana Vončine in Nadje Adam, govori pa o urnem mehanizmu mehničnega raznja iz 17. stoletja. Unikatno muzealijo hrani Notranjski muzej Postojna, potem ko je bila do pred nekaj leti razstavljena v Predjamskem gradu. Vesna Kamin Kajfež in Tomislav Kajfež objavljata prvi del razprave o piramidah, obeliskih in sarkofagih s podnaslovom Egiptomanija na Slovenskem. Med drugim razkrivata malo znano dejstvo, da smo bili med uspešnimi raziskovalci dežel in kultur ob Nilu tudi Slovenci, in predstavljata z Egiptom navdahnjene spomenike iz 19. in 20. stoletja, kot so pomnik osuševanju Ljubljanskega barja, spomenik Ilirskim provincam v obliki obeliska, Zoisova piramida in prava egipčanska sarkofaga na vipavskem pokopališču, predelana v grobnico družine Lavrin. O najmanj človeškem orožju prve svetovne vojne, o plinu, govori prispevek Aneje Rože. Nikakor ne gre pozabiti, koliko žrtev je ta strahotni ubijalec zahteval tudi na soški fronti. Čas po prvi svetovni moriji in med drugo svetovno vojno obravnava prispevek Aleša Noseta o telovadcu in funkcionarju Orla Ivu Kermavnerju, vodilnem katoliškem telovadnem organizatorju na

Slovenskem. Edina bolj cerkveno obarvana tema je prispevek Blaža Otrina o prijateljstvu med arhitektom Jožetom Plečnikom in ljubljanskim škofom Antonom Vovkom, pranečakom Franceta Prešerna. Prav brutalno nasilje nove oblastne nomenklature je v letih po drugi svetovni vojni dodatno pripomoglo, da se je med velikima možema spletel nadvse zanimiv, spoštljiv in prijateljski odnos. Tudi tokratno številko revije SLO zaključuje sodobna tema, članek Monike Rogelj z naslovom Na listkih ohranjeni utrinki sodobnosti. Avtorica poudarja, kako muzejski predmeti postajajo prihodnji pričevalci današnjega življenja, del našega skupnega zgodovinskega spomina in kulturna dediščina celotne skupnosti.

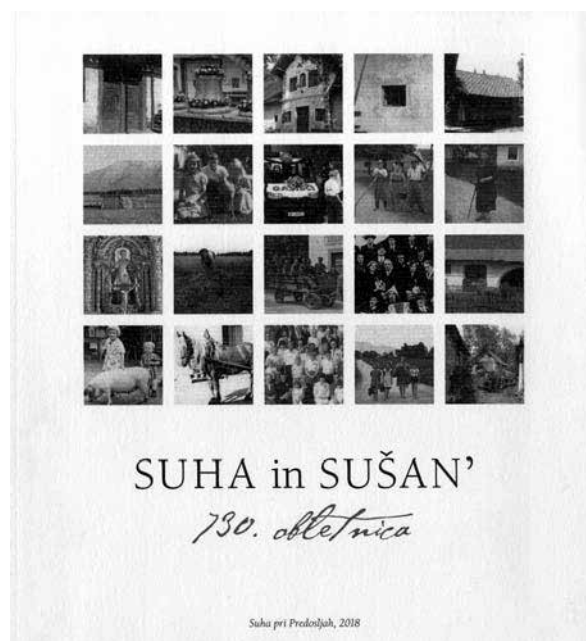
Tudi zadnja številka revije SLO stremi po tematski raznolikosti, čim bolj uravnoteženi zastopnosti celotnega slovenskega prostora in vseh zgodovinskih obdobj, po atraktivnosti in zmožnosti nagovoriti zelo široko bralstvo. V letošnjem letu se nam obeta še dodatna obogatitev, in sicer izid posebne tematske številke, ki bo posvečena stoletnici konca prve svetovne vojne.

Boris Golec

Suha in Sušan'. 730. obletnica (ur. Marjana Žibert). Predoslje: Kulturno umetniško društvo, 2018, 84 strani.

Slovenska krajevna zgodovina je od letošnjega aprila bogatejša za zanimivo monografijo, posvečeno zgodovini vasice Suha pri Predosljah v bližini mesta

Kranja. Ime Suha je bilo v ohranjenih listinah prvič omenjeno že v letu 1260, ko je kartuzija Bistra tu prejela pet kmetij.

Vasica Suha šteje okrog 250 prebivalcev, nima trgovine niti gostilne, ima pa starodavno cerkev in gasilski dom. Zdaj ima tudi svojo monografijo, ki so jo pripravili avtorji, ki so vsi na nek način povezani z njo. Pobudnica vseh aktivnosti je potomka domačinov, Alenka Erzar Žepič, ki je že kot gimnazijka v letu 1992 na podlagi različnih virov pripravila obširno seminarsko nalogo *Suha skozi stoletja* in njene izsledke uporabila na tem mestu. K sodelovanju je pritegnila Marjano Žibert in Gašperja Peternela iz Gorenjskega muzeja ter številne krajane Suhe, ki so ponosni na svoj starodavni kraj in njegovo tradicijo. Združili so svoje moči in pod taktirko pred tremi leti ustanovljenega upravnega odbora v sestavi Alenka Erzar Žepič, Marjana Žibert, Veronika Vrhunc in Slavko Hudobivnik je nastala 84 strani obsegajoča knjiga, bogato opremljena s fotografijami, z naslovom *Suha in Sušan' – 730. obletnica*. Čeprav je bila Suha v pisnih virih prvič omenjena že v letu 1260, so obletnico zaokrožili na 730 let od omembe v letu 1288, ko je goriški grof Majnhard podaril neko hišo na Suhi s prebivalci vred grofu Ulriku Vovbrškemu.

Knjiga je razdeljena na dvanajst poglavij, vključno z *Uvodno besedo*. V *Prvih zapisih o Suhi* izvemo, kje leži vasica in na kratko spremljamo njeno usodo skozi stoletja, ko so si jo podajali različni lastniki, od Ortenburžanov in Celjskih grofov do Habsburžanov, ki so jo kot del urada Naklo zastavili vitezom z dvorca Brdo, plemenitim Egkhom. V poglavju *Zapisi o Sušanib* je razložen izvor imena vasice, ki izhaja iz imena potoka Suha, ki je bil pogosto res suh. Navedeni podatki iz urbarjev razkrivajo, da so bile kmetije na Suhi razdeljene med različne lastnike, med njimi gospostva Brdo, Rocen pod Šmarno goro in Turn pri Preddvoru, samostan Bistra in župnijo Kranj. Vir za podatke o vaščanih Suhe sta bila franciscejski kaptaster (1827) in Status animarum župnije Predoslje (1761–1851). Cerkev sv. Štefana na Suhi izvira še iz časov kranjske pražupnije in se ponaša z enim izmed najlepših zlatih oltarjev na Slovenskem. Nastal je v poznem 17. stoletju in je podrobno opisan v poglavju *Zlati oltar in Marija z detetom v cerkvi sv. Štefana*. V cerkvi se nahaja tudi lep poznogotski kip Marije z detetom iz začetka 16. stoletja. Gasilsko društvo na Suhi je nastalo v letu 1926. Njegova zgodovina je opisana v poglavju *Prostovoljno gasilsko društvo Suha*. Posebej zanimivo je poglavje *Običaji*, ki dokazuje, da na Suhi še živijo stare tradicionalne šege in navade, kot so miklavževanje, likof, fantovščina, šranganje ipd. Zgodovina večstoletnih težav s preskrbo z vodo in postavljanjem vodovoda je popisana v poglavju *Vaški vodovod*. *Vaške igre* so bile tradicija v vasi že v začetku 20. stoletja. Na Suhi je bila v letu 1907 ustanovljena *Ljudska knjižnica Belca*. Imela je okrog 2000 knjig in svoj žig ter je nehala delovati na začetku 2.

svetovne vojne, ko so Nemci odpeljali knjige, ki jih vaščani niso utegnili skriti. Po vojni knjižnica ni več zaživela in vaščani še vedno hranijo rešene knjige doma. V vasi so bile razširjene tudi *Hišne obrti*, posebej slamnikarstvo, vaščani so slamnate kite prodajali v Mengeš. Tudi pletenje različnih oblačil iz volne je bil dodaten vir zaslužka. V poglavju *Suha v podatkih včeraj in danes* so navedeni splošni in statistični podatki o Suhi, ki prikazujejo gibanje števila prebivalstva, karto stanovanjskih in gospodarskih objektov v vasi, število pravnih oseb ipd. Kmetijski podatki kažejo, da ima vas povsem ruralen značaj in precej odstopa navzgor od slovenskega povprečja, zlasti v površinah uporabnih kmetijskih zemljišč in glavah živine na kmečko gospodarstvo. Prebivalci vasi so zelo aktivni, najbolj v prostovoljnem gasilskem društvu, so člani raznih društev (npr. Kulturno umetniškega društva Predoslje), športnih društev ipd., lepo skrbijo za vaško okolje. V poglavju *Naše življenje* so zbrane številne, predvsem starejše fotografije, ki so jih prispevali vaščani.

Ta drobna monografija je nastala za ohranitev spomina na zanimivo zgodovino vasi, za vedno so zapisane stvari, ki ne smejo v pozabo in ki še povečujejo samozavest in medsebojno pripadnost vaščanov. Prihodnjim rodovom bo pokazala, od kod izhajajo in kaj vse se lahko naučijo od svojih prednikov. Poleg že izšle monografije so bodo v vasi ob praznovanju 730. obletnice vrstile razne prireditve skozi vse letošnje leto.

Lidija Slana

Dejan Zdravec: Ptujski meščani do uničujočega požara leta 1684: biografsko-prosopografski priročnik. Zgodovinski arhiv na Ptuju, Ptuj 2017, 483 strani.

Skoraj dve desetletji po izidu prosopografske študije avstrijskega zgodovinarja Norberta Weissa o meščanih Maribora do leta 1600 (*Die Bürger von Marburg an der Drau bis 1600: Prosopographische Untersuchung*, 1998) je lansko jesen izšlo podobno delo o meščanih sosednjega Ptuja. Ambicioznega projekta izdelave biografsko-prosopografskega priročnika o meščanih najstarejšega celinskega mesta na Slovenskem se je lotil zgodovinar in arhivist dr. Dejan Zdravec iz Zgodovinskega arhiva na Ptuju. Čeprav se Zdravčevemu delu primerjavi z Weissovo študijo najverjetneje ne bo uspelo hitro otresti, so med njima precejšnje razlike. Zdravec je priročnik strukturiral kot biografski leksikon in knjigo pustil brez posebne prosopografske analize v njej zajetih podatkov. S tem sicer ne izstopa med prosopografski-